

Tekenen in de Tijd 187

19-25 februari 2023

Komende week is het Aswoensdag. De nacht van donderdag op vrijdag is het een jaar geleden dat de Russische invasie in Oekraïne begon. Erik Borgman brengt de bekering, waartoe Aswoensdag oproept, in verband met de lessen die het uitbreken van de oorlog ons leert.

Woensdag 22 februari is het Aswoensdag. Iets later, in de nacht van 23 op 24 februari, herdenken we dat een jaar geleden Rusland Oekraïne binnenviel. Veel in dat land ligt inmiddels in puin en is in de as gelegd. Het eerste slachtoffer van de oorlog is natuurlijk het onbekommerde samenleven, het veilige gevoel dat je bent waar je hoort onder mensen bij wie je hoort en die bij jou horen. Dit geldt in Oekraïne, maar ook elders in Europa.

De Russische invasie is wat mij betreft een *wake-up call*. Zij maakt opnieuw duidelijk dat de vrede niet vanzelf komt en het wegblijven van oorlog niet vanzelfsprekend is. Als er niet aan vrede wordt gebouwd, als er niet wordt gewerkt aan verbondenheid en vriendschap, als er geen waarachtige informatie wordt gegeven, dan breekt vroeg of laat geweld door en blijft er weinig anders over dan tegengeweld. De Oekraïense president Volodymyr Zelensky vraagt om wapens en munitie en de andere Europese landen brengen hun defensiematerieel op orde.

Er wordt in onze streken alom met Oekraïne meegeleefd. We zien beelden op de televisie die wij over Syrië nooit zagen en over oorlogsgebieden in Afrika al helemaal niet. Mensen die schuilen in metrostations, mensen die huilend bij hun in puin geschoten huis staan, mensen die vertellen dat hun land hoe dan ook zal overwinnen. Buiten het oog van de camera uiten Oekraïners soms wel twijfel over de alles-of-niets-strategie van Zelensky en het leger en vragen ze zich af of er van Rusland wel te winnen valt. Maar ze zeggen erbij dat ze dat liever niet gepubliceerd willen hebben. Het zou de Russen in de kaart spelen.

Opmerkelijk zijn de inspanningen onder Oekraïners om elkaar te ondersteunen. Op de website van de dominicanen (www.dominicanen.nl) zijn regelmatig berichten te lezen van pater Jaroslav Krawiec. Hij en zijn medebroeders proberen te midden van alle ellende hulp te bieden en de menselijke waardigheid hoog te houden.

Als de profeet Jona door God naar de stad Nineve wordt gezonden en verkondigt: 'Veertig dagen nog, en Nineve wordt met de grond gelijk gemaakt', dan gebeurt wat God hoopte:

De Ninevieten zochten hun steun bij God; zij riepen een vasten uit en iedereen, van groot tot klein, trok boetekleren aan. Het woord van Jona kwam ook de koning van Nineve ter ore; hij stond op van zijn troon, legde zijn staatsiegewaad af, trok een boetekleed aan en ging in het stof zitten. Hij liet in Nineve omroepen: 'Op last van de koning en van zijn rijksgroten! Mensen en dieren, grootvee en kleinvee mogen niets eten, zij mogen niet grazen en geen water drinken. Mensen en dieren moeten zich in boetekleren hullen en uit alle macht tot God roepen; iedereen moet terugkomen van zijn slechte wegen en van het geweld dat aan zijn handen kleeft. Wie weet of God dan niet terugkomt op zijn besluit en er spijt van krijgt; wie weet of Hij niet terugkomt op zijn vlamme woede, zodat wij niet te gronde gaan' (Jona 3,6-9).

Nineve gaat vanwege de breed gedeelde boetedoening uiteindelijk inderdaad niet te gronde.

In Europa valt een vergelijkbare beweging nog niet te zien. Geen brede bezinning op het gebrek aan aandacht voor het opbouwen van vredige relaties na de val van de Berlijnse Muur in 1989. Geen reflectie op het onvermogen van het huidige Europa andere idealen te koesteren dan economische vooruitgang. Geen spijt over het eerder negeren van signalen van toenemende spanning en groeiend geweld. Er wordt niet gezocht naar nieuwe richting. Het lijkt wel alsof we met opluchting constateren dat we het gevoel kunnen hebben voor Europa te vechten als wij Oekraïne militair steunen. Zelensky zegt de strijd met Rusland te voeren uit naam van de rest van Europa en de rest van Europa lijkt dat te beamen.

Maar de strijd voor een veilig Europa wordt niet met wapens gewonnen. Een veilig Europa komt alleen tot stand na wederzijdse ontwapening en door het aangaan van relaties. Dat is nog lang niet aan de orde.

In het Huis van Dominicus is het motto van de komende veertigdagentijd: Richting vinden. De tijd tussen Aswoensdag en Pasen is vanouds een tijd van bezinning op de vraag of we in het leven de juiste koers weten te houden. Na carnaval, waarin de verhoudingen enkele dagen door elkaar zijn geschud en wat doorgaans laag staat aangeschreven, spot met alles wat status en macht heeft, willen we ruim zes weken afzien van wat ons afleidt van de vraag: zit ik op een spoor dat leidt naar het doel van het leven waarnaar God het verlangen in ons heeft gelegd? Ben ik uit op macht of status, of werkelijk op dienstbaarheid? Beschouw ik Jezus' weg van radicale dienstbaarheid als het daadwerkelijk navolgen waard? Ben ik bereid, zoals Hij ons aanzegt, mijn leven te verliezen om het werkelijk te winnen? Deze vragen zijn alleen maar urgenter nu wij leven, in woorden van paus Franciscus, niet in een overgangstijd, maar in een overgang van tijdperken. Hoe vinden wij de weg te midden van het nieuwe tijdperk dat zich aandient?

Als lectuur voor de veertigdagentijd ligt onder meer een boekje klaar van de Anglicaanse bisschop van York, Stephen Cottrell, getiteld *Godforsaken: The Cross – the greatest hope of all*. Het gaat over de Godverlatenheid van Jezus op het kruis, uitgedrukt met het begin van Psalm 22: 'God, mijn God, waarom heb Jij mij in de steek gelaten'. Cottrell maakt duidelijk dat dit betekent dat lijden en Godverlatenheid in God zelf zijn opgenomen en door God mede worden gedragen. Zo zijn we zelfs in de Godverlatenheid in Christus nog met God verbonden. We mogen ons daarom in alle ellende nog altijd in Gods hand weten.

Erik Borgman, lekenDominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus te Utrecht

Stephen Cottrell, *Godforsaken: The Cross – the greatest hope of all*, London: Hodder and Stoughton 2022.

De dominicanen in Oekraïne steunen is mogelijk via de Dominicanenkerk in Zwolle: bankrekening NL11 INGB 0000 3910 23, t.n.v. Diaconie Dominicanenkerk o.v.v. Fastiv.